

rare and valuable

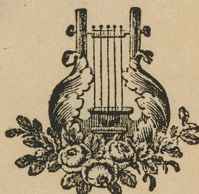
r, ahys. poet and
dialogue on the civili-
sation and emancipatio[n]

Frankf a/M

דֶּרֶךְ אֶרֶץ

או

אַטִיצִיזְמוּס.

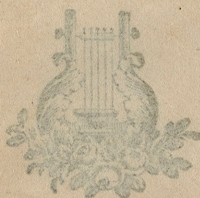

בשנת תר"א לפ"ק.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

דֶּרֶךְ אֶרֶץ

או

אַטִיצִיזְמוּס.

שִׁירַת שְׁדָ״ל לְדוֹרוֹ.

דֶרֶךְ אֶרֶץ

או

אַטִיצִיוְמוּס.

שִׁירַת שְׂדָל לְדוֹרוֹ.

חלק ראשון.

דרך אֶרץ, דרך אָרץ,
חן וחסד, רָב־שלום:
חִזְקוּ נא, מִלְכוּ בארץ,
תִּמְכוּ שבט עד־עילום!
לא עוד ריב, שִׂטְנָה וקרץ,
כל־מָדון עֶדְיוּ יִבְלַם.
גוֹר יָגוּר אריה עם כשב,
כַּבָּקָר דֹב יאכל עשב.
על־חֻר פֶּתֶן ישתעשֵׁעַ
הָעוֹלֵל או היונֵק:
לא ישחית אף לא יָרֵעַ
גור וָלַיִשׁ הַמְזַנֵּק.

אך נואלתי, אך נבערתי,
בִּבְלִי־לב ובאין עינים,
עת בכם סרה דברתי
זה שָׁנִים עשרים ושתים.
עַיִר פֶּרא אז הייתי,
מִקִּרְיָה קָנִי רחוק:
חֶזיון שוא על־כן חזיתי,
פי פערתי לבלי חק.
יתגדַל אף יתקדָש,
יתנשֵׂא אף יתהדָר,
ישתבַּח דור חדש:
אין בו קוץ, אין בו דרדר.
דור ראשון דור עִוָּרוֹן,
דור חָרוֹן—דור מלחמה:
דור אַחֲרוֹן—הוא דור כשרון,
דור שלום, אף דור חכמה.
בוש יבושו קדמונים,
גּוֹרָלָם שׁוֹאָה וָאֶמֶשׁ,
חשֶׁךְ, אֹפֶל וַעֲרָפֶל,
קיר תָּפֵל—פַּחְבָּג תָּפֵל,
הר נופל—ריר חַלָּמוּת.
אין זִכְרוֹן לראשונים;
כֹּל חדש תחת השמש:
אין עֵיפָתָה—אין סופתה,
אין אימתה—אין צָרָתָה;
רק אורה—רק הפארה,
רוח דעת וגבורה,

רוח שֵׂכל וּשְׁלֵמוּת.
דור רְחוֹץ מְצוּאָתוֹ,
רָץ יום יום לִשְׁלֵמוּתוֹ;
חכמתו אף־צדקתו
אש תמיד בו לא־תכבה.
אל השקר לא נָטָה,
אל־ההבל לא שָׂטָה;
לא נִפְתָּה—על איש חוֹלֵם
וּמְשֻׁגָּע או מתנבא:
דור שָׁלֵם מִכֹּל שָׁלֵם!
שלום לָךְ, ברוך אַתָּה.
האח האח נפשי! וְאֵיךְ אשמרה
מחסם לשפתַי, עת אראה פניך.
דוֹרִי, דור מי כמהו?
אראה עֹצֶם ידך
על־הארץ יגבּר, על־השמים,
על האש, על־המים.
אתה על כנפי־רוח הַלֹּהֶטֶת
מִמַּעַל לֶעָבִים תגביהַ לָכֶת,
אתה בלתי מָשׁוֹט, אף בלתי רוח,
תָּעוּף ארחות ימים עִם סיר נפוּחַ.
ובסיר נפוח ובמסלול ברזל
תעוף בלתי סוסים, גמל ופרד,
כאשר ידאה הנשר, מרכבתך.
ובסיר נפוח ובחכמת כֵּלֶיךָ,
בלתי עמל וִיגִיעַ,
אחד תחת מאה יַעַשׂ בַּמְּלָאכָה.

אתה תַּעְצֹר ברד נֶפֶץ וָזֶרֶם
מֵרֶדֶת עַל־חֶלְקַת שדה וָכָרֶם.
חִצֵּי שַׁדַּי גם־המה,
אשׁ עֶבְרָתוֹ, בשאול תחתית תַּשְׁקִיעַ.
אתה מים ורוח
נִתַּחְתָּ לִנְתָחֵימוֹ;
עפר, אבן וסלע
ליסודותם הִפְרַדְתָּ,
ויסודות היסודות אתה מָרַדְתָּ.
בשר ודם ועצם
פִּלַּגְתָּ, וּבְדָמֶךָ
את־הברזל מָצָאתָ.
עתה יבוש, עתה יחפיר הַטֶּבַע,
כי מִסְתָּרָיו חָשַׂפְתָּ,
וּכְלִי מַעֲשֵׂהוּ מידו חָטַפְתָּ,
אתה בזכוכיתך
קֵרַבְתָּ הַיָּרֵחַ אל־עיניך;
וַתַּבֵּט מרחוק, כִּמְרַגֵּל חֶרֶשׁ
אדם ובהמה בו, וּפְעֻלּוֹתֵימוֹ;
מחר גם את מִלֵּימוֹ
תקשיב אזנך. יש אלה יכחישו,
אך מי ישמע להם? זדונים המה—
אתה חָקַרְתָּ כל־מַדְוֶה וָחֳלִי,
בַּנְתָּ סִבַּת כל־נגע,
ורפואות נפלאות יום יום חִדַּשְׁתָּ.
על־כן חרה עליך אף הטבע
(הַטֶּבַע הַמְקַנֵּא, נכלם מִמֶּךָּ,

וּבְרַק חַרְבּוֹ שִׁנֵּן, וַיְחַדֵּשׁ פֶּגַע;
וַיִּקְרָא מִמִּזְרָח וָעֶם,
מִצָּפוֹן שֹׁד מִשַּׁדָּי;
וַיִּפֹּל פִּתְאוֹם וּבְרֶגַע
זָקֵן וָנַעַר,
סָכָל וּבַעַר,
עִם חַרְטֹם, אַשָּׁף, כַּשְׂדִּי.
אַךְ מְתֵיךָ וּפְגָרֶיךָ
אִם־רַבּוּ בֹקֶר וָעֶרֶב,
כֵּן רַבּוּ בֹקֶר וָעֶרֶב
מִכְּתָבֶיךָ וּסְפָרֶיךָ.
אֶת־תֹּקֶף חָכְמָתְךָ
הֵבִין וַיִּרָא הַמָּוֶת;
רָאָה, וַיִּחַר לוֹ.
מִתַּחְתִּיּוֹת צַלְמָוֶת
לְמִלְחָמָה עָלֶיךָ
הוֹצִיא אֶת־כָּל־חֵילוֹ.
וַיָּרוּצוּ—וַיָּפוּצוּ
מַלְאָכָיו בַּחוּץ בַּבָּיִת.
כְּאֹכֶל־אֵשׁ שָׁמִיר וָשַׁיִת,
כֵּן (נִשְׁבַּע)—אָכֹל אֶשְׁבַּע.
אַכְזָרִי—טָרַף כָּאֲרִי
אֵין נִסְתָּר מֵעֶבְרָתוֹ,
וַיִּגְזֹר יָמִין וּשְׂמֹאל,
לֹא יַחְמֹל—יוֹם נִקְמָתוֹ.
וּכְתָבֶיךָ וּסְפָרְךָ
אִם רַבּוּ עֶרֶב וָבֹקֶר,

כן רבו ערב ובקר
גם מתיך ופגריך.
דור דֵעה, דור שלום, אשרי בניך!
אשרַי, מה טוב חלקי, כי בָך נולדת:
איבה אין עוד, אין עוד שנאה;
אָח, רֵעַ
כל גבר אל כל גבר.
לא לֶאמונה ולְמַחְשָבָה יֻרְדַף
אדם, או יִשָרֵף; תמה נכרתה
שנאת הדת; אָבַד זִכְרה לנצח.
דור חפֶש, דור חֵרוּת, חכמת ודעת,
על הַבְלֵי הַיְשִישים ישפך בוז לעג.
אֶל יהיה שם הרוח
ללכת, ילך איש; לעֵג מוכיח,
שֹנֵא אין עוד, ולבד שלום בארץ.
מאתים אלף כסף
יִלְוֶה איש, ולנושיו יפשט הרגל;
לא יהן, לא יברח: כתמול הִנֵהו
סֹחֵר, קֹנֶה, לֹוֶה: שלום בארץ.
תמעל אשה תתן לַזָר דודיה;
יֵדַע, יִראה העם, יראה הבעל;
אין אֹמר ודברים: שלום בארץ.
עָקֹב יַעְקֹב הָאח, וִירַמֶה רֵעַ;
מִרְמָתו ותְכָכָיו יֵדַע אחיהו,
אכן מֵרָע עד טוב לא יפצה פיהו,
אין פרץ וצוחה ברחבותינו,
חמס ושד לא יִשָמַע, תִקָבֶר

תוך מצפוני לב גֶבֶר
חֵמָה, שִׂנאה כל תִּגָּלֶה הַחוּצָה;
אך נֵכֶל תחת נכל,
אך שֵׂכֶל תחת שכל,
עָקְבָה תחת עקבה, תֹּךְ תחת תֹּךְ:
אין ריבות ותלונות, מָדון, תּוֹכָחַת,
אין אֹמֶר ודברים: שלום בארץ.
מה טוב וְנעים
שֶׁבת כְּרֵעים
אויב ושונא,
חֹמֵד, מְקַנֵּא.
בִּשְׂפַת חֲלָקוֹת
חובק ונושק,
יִדְמוּ נשיקות
חשוק וחושֵׁק.
ארבו בקרבו
צָפֻן בלבו,
טמֻן בְּחֶבּוֹ
עצות עֲמֻקוֹת.
כִּסָּה בְּאַחוה
שנאה ואיבה,
וּבְמַחֲמָאוֹת*)
מסתיר קְנאות,
קצף וּמָדון,
שלום ושלוה;

*) ראה כרם חמד חלק חמישי מכתב רביעי.

קשת וכידון,
ששון וחדוה.
מַיִם עֲמֻקִּים
עֵצָה בלב איש,
צָרִים מציקים
יחפיר ויבאיש.
חכמה וערמה,
עָקְבָה וְתָרְמָה,
שלום וחיים.
עִזְבוּ פתיים
סִכְלוּת בְּהֵמָה:
יִרְבּוּ ימיכם
וימי בניכם
על האדמה.

חלק שני.

אַטִיצִיזְמוּס! אטיציזמוס!
עשׂה פלא, מי כמכה?
כל ימי אודה לשמך,
לְךָ תמיד אֶקֹּד, אֲבָרְכָה.
אטיציזמוס, בְּךָ אתמכה;
אז אצליחה, אז אמלכה.
אם חכמה אין בי ודעת,
וצדקה מִנִּי נעדרה,

לא אגורה, לא אֲחַתָּה,
מַכּותַי אתה תחבוש:
הַצִילֵנִי, אֵלִי אתה,
אֹמַר לָךְ, אז לא אבוש.
אז, נָעוּר וָרֵק מִכּל,
אֶכָּבֵד כבני מָחול;
אַעַשׂ חַיִל, אַרְבֶּה שֵׂם,
וזהבי יִרְבֶּה כַּחול.
על זֵדים אתמול בְּזוני
אשליך נעל קיא צואָה:
אנשי דעת יִירָאוני,
צדיקים תמית קנאה.
על ספרי קדם, אַפְּלָטוֹן, אריסטו,
ש"ס מדרש וגאונים, הַאִיש כמני
יִרְקַב, יִבְלֶה? המה מהבל יחד;
אָרְכָּם, רחבם, עָבְיָם אימה ופחד.
חכמת־מֶה לָמוֹ? מִלֵיהם אך טּבו
למשוך חַבְלֵי שֵׁנָה על עפעפים.
איש שמש דור דעה עליו הופיעה
ירחק מהם: מַנְטוּר, אַלְגֵמַיְנֵי,
דֶּבַּט יקרא: מהם מים נֶאֱמָנוּ
ישאב יום יום; חכמה, עצה אין חקר
אז בלבבו ובעצמותיו תבאנה.
עוד רבים זולת אלה
ספרי חכמה אקרא בקר וערב,
על משכבי סָרוּחַ,
עת שָׁכְבִי ובעת קוּמִי,

גם אחר אָכְלִי לַחְמִי,
בַּלְזַק, יָנֵין, דֵּיקוֹק, אנשי הרוח,
ראשֵׁי מַמְלֶכֶת תושיה הִנָּמוֹ.
אלה שעשועים לי ומשיבֵי נפש:
בם מוסַר הַשְּׂכֵל, בם פילוסופיאה
ירדת חדרי בטן,
מתוק לנפש אף מרפא לעצם.
אלה, ואחרים עוד מִבַּלְעֲדָמוֹ,
שָׁם, במדינות חכמה, פַּרִיז, ברוּסֶלֶם
בִּתְשִׁיעִית פֶּלֶג הַיְרָעָה*) חָקְקוּ,
אלה מַעְיַן מים חיים: שתיתי,
אף כל ימי אשתֶה, ותחי נפשי.
דַּבֵּר צָחוֹת על כל מֶחְקָר, לָמַדְתִּי
ובכל סוד תֵּת מַעֲנֶה; אין נשגב מֶנִּי;
ובעט סופר מהיר פי יטיף נפת:
נפת מתוק, מִלִּים רוח מָלֵאוּ;
רוח חכמה, לא מִדּוֹרוֹת חָלָפוּ;
רוח דּוֹרֵנוּ, דור שׁוּלֵי הקשֶׁט
חָשַׂף על פניו, וַיַּבֵּט מִתַּחַת
סִתְרֵי תבל כֻּלָּהּ, שחק ושחת;
ולכל העם יגיד ולעין השמש
כל סוד כמוס יְפָרֵשׁ, במגלת ספר
נֹתֶנֶת אמרי שפר,
הַגָּדָה רוֹמָנִית**) ומליצת דְּרַאמָה.
אַשְׁרֵי עיניו תמיד ולבבו שָׂמֵחַ!
מִשָּׁם מִי יֵשַׁע ישאב לו וָחַי,

*) in 18. **) Roman.

מִשָּׁם יֶחְכַּם, וְנָשָׂא על כל חי.
אטיציזמוס מְצַוֶּךָ
משפטיך
יַעַשׂ איש יחיה בהם,
מה נמלָצו, מה יקרו
מה טָהֳרו,
יחפיר שֶׁמש לפניהם.
עוֹדי חי אל נא ימושו
מֵעַל לוח כליותי:
עודי חי לפני אַחַי
אֶשָׂאֵם על שפתותי.
אנכי אטיציזמוס הוצאתיך
מֵאֹפֶל הסכלות אל אור הַשֵּׂכֶל,
אוֹר צִיוִילִיזַצְיוֹן.
לא יהיה לְךָ מבלעדַי עליון,
לא יהיה לך אֵל אַחֵר על פני,
לא יהיה לך דבר בִּמְרוֹם שמים,
על הארץ מתחת, או במים,
יקר, חביב ממני,
לא אב, לא בן, אחיך ואחותך,
או שֹׁכֶבֶת חיקך,
לא מוֹדָע, לא אַלּוּף, וִידִיד וָרֵעַ,
לא נער, לא זקן,
יונק, או איש שֵׂבָה, ונשיא עֵדָה,
לא חכם, לא מוֹרֶה ומלמד צדק,
לא עני, לא יתום, לא גלמודה;
לא חכמה, תושיה, בינה, ודעת,

לא צדק, מישרים, משפט וחסד:
לא יהיה לך חביב ממני, יען
אנכי אטיציזמוס אל קנא:
אוהב זולתי, עבד לי איננו.

לא תשא שם קדשי על שפתותיך,
וּבְכִנּוּי הַכָּבוֹד תזכיר זִכְרִי.
בַּכָּבוֹד תִּשָּׁבַע, בו תפארתך,
אליו תכרע, תאמר אֵלִי, צוּרִי,
סַלְעִי, סִתְרִי,
כִּתְרִי, נִזְרִי.
הרבה מכל הונך,
הרבה מכל זרעך,
הרבה מֵחַיָּתֶךָ
הכבוד יֵקַר לָךְ; מִבָּבַת עין
אותו תשמר; כי הוא אל
בלתו אין.

זָכוֹר כי אך אם רֶגַע
תעזבנו, לנצח יזניחך.
כי אפו רגע, אך אם מעליך
רֶגע חלף הלך,
לעד לא ישוב לָךְ,
שוא תְּנָחֵם, שוא תֵּאָנַח, להבל
כף על ירך תספק: כבד גָּלָה
לא ישוב עוד, אין מרפא ותְעָלָה.

כַּבֵּד נפשך, כי כבוד ינחלו
מוקירי נפשם, ושפלים יֵקָלוּ.

ראשית כבוד, מלבוש: ראש
מַעְיָנֶיךָ
יהיה על הוד בגדךָ ומעונך,
לא תשא דוּמִיָּה קלון וקלס:
מַקְלֶה שִׁמְךָ יֵקַל, יָקָם עד רצח,
או עד ישפיל המצח,
ישוב דַּכָּא וּשְׁחוּחַ;
אז תתראה חנון מרבה לסלוח,
אם לא תִקֹּם, אם לא תטר,
אין חלק
לְךָ בַּכָּבוד; כי עָנָו ושפל רוח,
אנכי אטיציזמוס
מאסתי וָאֶשְׂנָא, תִּעַבְתִּי נצח.
לא תרצח כַּיָּד: פֹּעַל
רֵקִים וּנְבָלִים הוא: אתה, חרבך
פיך הוא ולשונך.
לא תנאף בת אל נֵכָר,
יוּדַאִיזְמוּס תועבה:
לא ינקה כל הַנֹּגֵעַ בה,
יודאיזמוס נָבָל, אב לִנְבָלִים,
רָחַק כבוד מהם: שפלות הנפש
חֶלְקָם: מטיט ורפש
לא ירימו רגלם, לבם, רוּחָמוֹ,
עֶשְׁתֹּנוֹת יֶלֶד כל עשתונותָמוֹ,
לא בִגְדֹלות, לא בִגְבֹהוֹת ילכו;
לא תֹאַר, לא הדר לפְעֻלּוֹתֵימוֹ:
רקחשך, רק יִרְאָה בנתיבותימו,

דלות, עצלות, קלות,
שפלות, זֻלות, נַבְלות,
הולֵלות, וכסילות.
זה אל נכר שְׂנֵאתִי, וְאתַעֲבָה,
ארור כל שֹׁגֶה בו: מכיתו נצח
זב ומצרע, רש ודל, מחזיק פלך
לא יִכָּרֶת, הִשָּׁמֵר
אחֲריו לא תזנֶה, בדרכיו לא
תֵּתַע,
לא תתחתן בו; שקץ
בניו ובנותיו יהיו לך, ומאומה
לא ידבק בין ידיך מן החרם;
כי אש אוכלה הוא, יאכל עד רגע
מִגָּדִיש עד קמה, זית וכרם.
לא תגנב בִּבְלִי שֵׂכֶל ותבונה,
כי נמצא בְגְנֵבה יירש בָּשְׁנָה.
לא תחדל לגנב, כי בִיקָר לא יַעַל,
נֹעֵר כפיו מכל גָזֵל ועשק.
כסף זהב ראשית לגדֻלת גבר.
לא יָדַע לצבור הון, אין לו בי
חלק;
שֹׂנֵא בֶצַע, מֹאֵס חמס ועָוֶל,
איש יודאיזמוס הוא, תועבה
הוא.
לא תַעֲנֶה קשֶׁט באמונה וצדק
מִיָּמֶיךָ: שָׁרוּעַ או קלוט
מוֹצָא פיך יהיה, כל מִפְעָלֶיךָ,

כל קורותיך, תרים השמימה;
ושאולה תשפיל כל חֶמדת רעך.
איש אל יֵדע בפעֻלותיך: רֵעַ
לא יהיה לך מסתִריך יודֵעַ.
שאלך איפה דרכך,
אם תֵימין, תאמר אשמאילה:
לא תפתח אליו לבך,
אז תצליח, אז תשכילה.
כל לבב תחשב עָקֹב,
אז תצליח, אז תמלך:
כי כל אח עקב יַעְקֹב,
כל אהֵב רכיל יַהְלך.
לא תחמד שֶׁקט ושְׁלום יִשְׁרֵי
דרך:
שַׁלְוַת הַמָּוֶת היא ומנוחת קבר.
לא תחמד מרגועם, בִּטְחון לבמו:
חסֵר לב הוא, בִּטְחון יונָה וכבש.
עבד הכבוד, עבד אטיציזמוס,
כִּשְׁאון מַים רבים מֵעָיו יֶהֱמָיו,
ותשוקות לבו כִּנְחָלים נִטָיו.
הוא יגדל, הוא יפרץ־פרץ,
הוא ירום, הוא יִתְעַלֶּה:
יִנָּשֵׂא על עַנְוֵי־ארץ,
וברגליו ירמס נִקְלֶה
את התורות האלה
(פקודים צדיקים מחכימֵי פתי),
מלך עליון! צוית את בניך.

אשרי העם תורותיך ינצרו,
אשרי האיש בנתיבותיך ילך.
גם עבדך נזהר בהם,
על לבו ישא זכרם:
יום וליל שעשעי הם,
לא תמוש רגלי מהם;
עקב רב עקב שמרם.

חלק שלישי.

האטיק.

מי זה על דור דעה שולח פיהו,
שפך על אטיציזמוס בוז ולעג.
ובציוויליזציון יתן כל דפי?
הויזקן מינגטרוף! מאור השמש
עצם עיניו, אזניו מכביד, בל
יראה,
בל ישמע, בל יבין יתרון דורנו
על דורות עורון ימים חלפו.

היהודי.

לא זקנתי, אף לא שבתי,
לא שנאתי חברת גבר:
גם אהבתי, גם נאהבתי,
ובכל לב ובקשט ואמת.

אך דרכּי רבים חִשכתי,
וָאֶרְאֶה לִבְמוֹ קָבֶר:
לבֶן גּיר מִחוץ יאיר,
אך מִבַּיְתָה טֻמְאַת מת.
אטיק אַתָּה? מִדַּרְכֶּךָ
מַעְגָּלַי אף אם רָחָקוּ,
אֲרַחֲמְךָ, אשמע קולך;
אך יָרֵאתי פן נפשך
בֶּאֱלִילֵי הַשָּׁוְא נִטְמֵאת.

האטיק.

אם אנשי שקר ורמיה ראית,
לא שמעת כהם גם בימי קדם?
מה תלעג ותְּהַהֵל בִּבְנֵי דורך?
איך יתרונו על זולתו לא תֵרֶא?
אַיֵּה שד וצְוָחָה פרץ על פרץ?
אֵי עֹשֶׁק דל, גָּזֵל, חמס, וָקֶטֶל?
איה מושל עריץ, כל עם הארץ
תחת כפות רגליו יִדְכֶּה יָשַׁח?
איה כהן מַתְעֶה, ונביאי שקר?
איה, כדגי הים, גדול בִּלַּע,
בל יירא ממשפט, קטן ממנו?
איה יתום, או אלמנה, או עבד
בַּסֵּתֶר נאנקים, כי אין שֹׁמֵעַ?
דור, משפט יִמְשָׁל־בו; דור,
בו יכרע,
כַּקָּטֹן כַּגָּדוֹל לפני הצדק:

דור ברוך הוא: מי עִוֵר יכזיבֵנִי?

היהודי.

הן זאת צִדְקָתְךָ לא אכחיש גם אני.
ממשלת המשפט, שלטון הַיֹּשֶׁר,
שווי צעיר ורב, זה טוב, זה אֹשֶׁר,
זאת בִּרְכָתִיה, מַתַּת שַׁדַּי ממעל.
אך לא מִיָּוָן באו אלה לנו,
לא מֵאַתֵּין, לא אטיציזמוס המה:
מסיני באו, יודאיזמוס המה,
שווי אדון ועבד, חֻקֵּי צדק
עם הַזָּרִים, עם הצרים גם יחד,
זה נעלם מִפְּלָטוֹן, מִצִּיצֵרוֹנִי,
וַיְהִי נודע מאז אל הַצְּלֶלְפּוֹנִי*),
כי רק אֵל אב אחד בנים כֻּלָּנוּ,
כי אחים נחנו, כי אחד עָשָׂנוּ;
זה מסיני, לא מִיָּוָן לָמַדְנוּ:
זה שרש האחוה, וּמְקֹר הישר.
וַתֵּצֵא תורת צדק מִצִּיּוֹן,
מירושלים ציוויליזציון.

האטיק.

מי מְלַעֵג ושחק יחשך את פיהו?

---

*) שם אשה יהודית בד"ה א', ד', ג'.

היהודי .

יצחק, ילעג אטיק: זה דרכו נצח.

האטיק .

לא אצחק, עת אשמע מירושלים
הציוויליזציון תוריד אלינו ?

היהודי .

לא כְּלָה, אך חֶצְיָה; כי לאלהינו
חציה, וברכה הוא: חצְיָה לשחת,
לַעְזאזל הוא; הוא פח, מוקש
ופחת .

האטיק .

עד אן מְשָׁלֵי חִידוֹת יהיו מִלֵּיךָ ?

היהודי .

הקשיבה; ולמַלֵּי אם אֹזֶן תַּשֵׁט
תשמע בלתי חידה מֵישרים
קֹשֶׁט .
צִיוִילִיזַצְיוֹן אנשי דורנו
לִשְׁתַּיִם תִּפָּרֵד: לב טוב וָשֶׂכֶל .

האטיק .

מה אמרת? מי זה פִּלֵּג לשנים
את אלה? ושניהם רק אחד
המה .

כי עת יִשְׁתַּלֵּם שכל,
גם הלב יִשְׁתַּלֵּם.

היהודי.

הבל ושקר!

האטיק.

הַשֵּׂכֶל הַמְחַכֵּם, יודע חֵקֶר
מה פקודיו, מה תורותיו, ידעת?
לו ידעת, לו שמעת,
לא בָּזִיתָ מַתַּת יה,

היהודי.

לו ידעת, לו שמעת.
כלבבי לְבָבְךָ היה.

האטיק.

למשל ברוח, ותשוקות הַכְּנַע;
הַבְדֵּל מִטּוֹב עֹמֶד, טוב לעינים;
הַבְדֵּל רע הַקָּיָם מֵרָעַת רגע;
רַק טוֹב קַיָּם לבחור: פְּקַח עין
על כִּזְבֵי הַדִּמְיוֹן; ולבלתי לכת
אחר מראה עינינו, אך בפלס
נשקל כל פֹּעַל, אַחֲרִיתוֹ מה תֶּהִי
נחקר, נבין; כי יש ויש מְנֹפֶת
תמתק ראשית דבר, ובסופו נֶהִי,
מַפַּח נפש, תוגה, שַׁחַת וָתֹפֶת,
אלה תורות חכמה, פקודי שָׂכֶל.

היהודי.

אלה אטיק אחי, חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׂכֶל
בהם אֹהֵב נפשו ירחק מֵעָוֶל.
בהם משכיל נבון,
מֵבִין דרכי חשבון.
צֶדק ישֶׁר יֶאֱהַב — אל עין רֹאֵהוּ.
בְּהֵמה לא יבא
החסד בלבבו,
ובשרו לא יִכְאַב — בִּכְאֵב רעהוּ.
צִדְקַת איש חֶשְׁבּוֹנוֹת,
מִפְּעָלָיו בִּתְבוּנוֹת,
תֹּפַע במרום קריה — ולעין
הַשָּׁמֶשׁ.
אולם כָּעוֹף פֹּרַחַת,
אף כֶּעָשָׁן נִמְלַחַת,
בִּמְחִלּוֹת מַאֲפֵלְיָה — עֵיפָה
וָאָמֶשׁ,
שִׂים אַטִיק בִּשְׁפּוֹן מַחְבּוֹא,
בן אדם לא יבא בו;
או יָרוּם אף יִנָּשֵׂא
על כסא — עליון נורא;
או דלים — וַאֻמְלָלִים,
חַסְרֵי כח וגבורה,
חַסְרֵי דעת ותבונות,
יהיו תחת מִשְׁטָרוֹ:
אז תראה איש חשבונות,
מה טובו אף מה יָּשְׁרוֹ.

האטיק.

אם את נפשו כל איש אָהֵב, לנצח
כן היה, כן יהיה; כי בלבבנו
מראשית זאת נטע האל עושנו.

היהודי.

לא כן, אך לב בשר הוא נטע בנו
יכאב בכאב רעהו,
עָלֵז שָׂמֵחַ אם נמלט יִרְאֵהוּ
מֵרָעָתוֹ; אך שמחתו כפלים
אם מִיָּדוֹ יבא אל אחיו ישע.
אהבת נפשנו הנה כן הִנֶּהָ
שרש פורה אהבה, רַחֲמים וחסד;
כי הוֹשֵׁעַ אחיהו
הִנּוֹ ללבב בשר עֶדְנָה וָעֹנֶג.
לא נוֹצַר אֱגוֹאִסְטְ אדם כַּבָּטֶן:
טובת אָחִיו היא טובתו: לב אבן
בִּמְעֵי נָמֵר נִטַּע, לא בִּמְעֵי גבר.

האטיק.

מבטן מי אם כן יצא הָעָוֶל?
מי זה הרה חמס וַיֵּלֶד פֶּשַׁע?

היהודי.

המחסור — על פת לחם
על שֶׂה, על שלמה, על חֶלְקָה,
על בית,

על כל מחסור יחסר לו יפשע גבר,
מחסור, לב איש יקשיח.

האטיק.

אולי כן הוא, אך מה רִפְאוּת לאלה?
קֻלְטוּר, כבוד—אלה לב איש יָמולו:
בָּהֶם יֵרַךְ קָשֶׁה; בהם מְגֹעָל
התועבות יִטְהַר; בם תְּנַשֶּׂאנה
לִגְדלות, לנדיבות, עֶשְׁתֹּנוֹתֵינוּ.
איכה יִבְזֶה נפשו, איך ישפילֶנה
עד טיט יָוֵן, לגנב, ובאגרף רשע
הכות רעהו, ולעַוֵּת הפלס,
ולהקטין האיפה ולהגדיל שקל,
אָלֹה, כַּחֵשׁ, נָאֹף, גזל, רצֹחַ,
איש כבוד, איש קֻלְטוּר? מַרְבֶּה בנֶשֶׁך
הונו, או עם גנב חלֵק מלקות
(אל יִחַר נא אַפֶּךָ)
בין אַחַי לא תמצא, אך בין אַחֶיךָ.

היהודי.

חלֵק עם גנב, וּבְמַרְבִּית הונָמו
מַרְבִּים, אַחַי רֵעַי לא אלה המה,
צרות ומצוקות דרכיהם השחיתו:
פֶּשַׁע אחיך הוא, חטאת עמך.
אך לא לזאת אריבה.
אל עִוּרון בינָתְךָ מִלִּין אשיבה.

קֻלטורה, כבוד, רְפאות? בהם הנפש
תִּתַּךְ, הלב ימול? הוי חכמת שקר!
כבוד מחסור יַרְבֶּה, לא יְרַפָּאֵהוּ.
מחסור גבר לא כביר,
על הַטֶּבַע לא כָבֵד:
הוא האב, הוא הַמַּשְׁבִּיר
את רַעְבוֹן כל הָעֹבֵד
בבלי עצב וּתְלָאָה.
איש כבוד גָאֹה גָאָה,
מחסורו על אחת שבע:
מַמְרֶה הוא את פי הטבע:
רום עיניו — יַקְצִיר שניו,
ולְפִתְאֹם תָּמִית קנאת.
לחם לִשְׂבֹּעַ, בַּיִת לְרֶגַע,
מַסֵּכָה לַיְלָה, בגד יומם:
בהם יחית, בהם יהיה
עָלֵז רָוֶה, זרע אדם.
אלה חָנָנוּ, תאל עָשָׂנוּ
צָפוֹנָה, נגבה, קדם וים.
לבני תפארת רוח אחרת:
נפשם סֹעֶרת רק לכבודם.
אבן מְקִיר עֹשֶׁר תזכיר.
ובהיכלם כבוד כֻּלָּם.
לא לְבִשְׂרָמוֹ שִׂמְלַת עוֹרָמוֹ,
אך לְמַאֲרָמוֹ וּצְבִי עֶדְיָם.
לבם רָחָב, יאמר: הב! הב!
תְּלָאֶה תבל לתת דָּיָם.

אך אם מחסור יִרְבֶּה, איך יִטְהַר
גבר ?
ותשוקות אם יוסיף כל יום כל רגע,
לא יֵרָפֵא הכבוד, אך יוסיף נגע.

האטיק.

ירפא הכבוד; כי בניו מֵרֶפֶש
כל תועבה יֵרֹמּוּ;
כי מיראת קלון יוסיפו אֹמֶץ
בנתיבות הכבוד ובדרכי צדק.

היהודי.

ובדרכי צדק, אך אל עין השמש.
תועֵבָה יִמְאסון במרומי קָרֶת.
לא בִצְפון בַּיִת ובחדרי קרבמו;
כי תועבה איננה אם נִסְתָּרֶת,
אם כבוד לא תגרע, אם בוז ולעג
לא תביא לִבְעָלֶיהָ.
אך צַפֵּן תועבה, יוסיף עליה:
לצפון את חטאתו ירשע כפלים,
ולהעלים פֶּשַׁע יפשע שבעתים.

האטיק.

אולי ככה הוא, אך מי זה לא יָבִין
כי בַּקְלטור יֵרַךְ, יִמּוֹל לב אָבֶן?
מי זה יכחיש כי קָטֶל
וָרֶצַח אכזרי לא כימי קדם

יִרְבֶּה הַיּוֹם בָּאָרֶץ?

הַיְּהוּדִי.

כָּשַׁל כֹּחַ הַדּוֹר, רָפוּ יְדֵיהוּ;
נָמֵר וָדֹב אֵינֶנּוּ,
אַךְ הוּא נָחָשׁ עָרוּם, אֶפְעֶה וָפֶתֶן.
אוֹיֵב גָּלוּי, שֹׂנֵא נִסְתָּר, מֵאֵלֶּה
מִי תִבְחַר לְךָ? הַגִּידָה.

הָאַטִיק.

נָחָשׁ וּפֶתֶן, עָרוּם בֹּגֵד בֶּגֶד,
אָחִי לֹא אֵלֶּה חֵמָּה;
לֹא כָבוֹד, לֹא קֻלְטוּר בָּא בִלְבָבָמוֹ.
רַק צֵל כָּבוֹד, דִּמְיוֹן קֻלְטוּר אִתָּמוֹ.

הַיְּהוּדִי.

לֹא צֵל, אַף לֹא דִמְיוֹן, אִישׁ
אֶגוֹאִיזְמוּס.
עֶבֶד כָּבוֹד, שֹׁמֵר פִּקּוּדָיו שִׂכְלוֹ.
לָמָּה מְבֻגָּה, לָמָּה זֶה מְנֻכָּל,
מֵעָקְבָה יִמָּנַע,
אִם יִרְאֶה (אוֹ חֵלֶם בִּלְבָבוֹ יֵרָא)
כִּי בָם יִגְדַּל, כִּי בָמוֹ
יִנְחַל טוֹבָה עֲמֶדֶת?
הֵן זֹאת תּוֹרַת קֻלְטוּר, חָכְמַת וָדַעַת,
לִשְׁקוֹל בְּפֶלֶס הַטּוֹבוֹת, לָדַעַת
לַחְשֹׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת וּלְקָרֵב אֵלֶינוּ

הַרְבָּה, הַקָּמֶת.
הֵן זֹאת תּוֹרַת כָּבוֹד, הַגְבֵּהַּ לֵכַח,
ולשם ולתפארה הַגְדֵּל מַעֲשֵׂינוּ.
אם כן אפוא אם עָוֶל
וגנבה וגזלה, חמס וָרֶצַח,
ירימו מַצָּבִי, אף יכשירוני
הָקִים עֵצוֹת טובות לתהלת נצח,
ולטובת אלף איש או רבּוֹתָיִם;
למה אחדל, וְלָמָּה בַּעֲצַלְתַּיִם
יבלו ימי בחשך?
למה להיות אוֹגוּסְטְ מצליח חֶלֶד
לא אהיה אָקְטַבְיָאן הֹרֵג נָקִי?
הַאָז תאמר כי על כבוד אתמכה.
או צֵל קְלָטוֹר, יום דם נקי אשפכה,
יום אוסיף שד על שד, פרץ על פרץ,
לָרֶשֶׁת ממלכה, לַשְׁקִיט הארץ?

האטיק.

אפס טוב וברכה תחת השמש,
בל יֵצֵא מֶנּוּ גם רעה וָשֶׁבֶר —
אך מה, אם לא כבוד, יהיה לגבר
מַלְמָד לפעול הטוב, מתג ורסן
מדֶּרֶךְ הרעות בגלוי למנוע?

היהודי.

בלתי כבוד, אף בלתי אטיציזמוס,
יש רסן, יש מַלְמָד — יש יודאיזמוס.

האטיק׃

יודאיזמוס מה זה? בין הרגלים
מִילָה, בִּעוּר מחמצת,
טטפות בין עינים,
וגדילים בכנף בגד.

היהודי׃

הַבָּשָׂר לא הרוח,
בַּיודאיזמוס אלה,
בשר, עצם, גידים ועור, לנפש
כֵּלִים, בהם הפעל; אולם עֲלֵימוֹ
כגבוה השמים על הארץ,
הנפש תִּנָּשֵׂא הַגְבֵּהַּ מָעְלָה.

האטיק.

רוחו, נפשו, אם כן אפוא, מה המה?

היהודי.

רַחֵם וּגְמוּל שָׁמַיִם:

אלה נפש ורוח
ליודאיזמוס: אלה
אבני פִנה לִמְעוֹן שלום וישע,
מִקְדַש הצדק, כל באיו אַשְׁרֵמוֹ!
לֵב בשר, לב חנון בנוי נָטוּעַ:
הַשֵׂכל, החשבון, יום יום יְקַשׁוּהוּ.
יודאיזמוס, קולו נגד השכל,
נגד כל חשבונות ישא, וּלְנֶגֶד

רַחֵם יקרא, אם שַׂלְמַת רש חָבַלְתָּ
השב תשיב אתה עד בא השמש;
כי היא שַׂלְמַת עורו — במה ישכב?
יאבד כַּסְפִּי אם הֶחָבוֹל אשיבה,
אל תאמר בלבבך;

רַחֵם תזכר: אם הֶחָבוֹל לא תָשֵׁב,
במה ישכב? אתה על ערש נחת,
ובאין שַׂלְמָה יִנאק איש כבשרך? —
קרוב לשנת הַשֶּׁבַע
עני ורש אל תֶּשִׁי.
„קָרֵב מוֹעֵד הַשְּׁמִטָּה, יאבד הַנֶּשִׁי“
אל תאמר בלבבךָ רע ובליעל —

רַחֵם! לבב רחמן כָּבֵד לנצח.
אִם אֵם תראה על אפרֹחים רֹבצת,
הִשָּׁמֵר מִקַּחְתָּהּ; חפשי שַׁלְּחֶהָ.
הן היא גָזָה וְתָדָם מפניך,
לולא על הַבָּנִים חָסָה רַחֲמָה,
נפשה מִנֶּגֶד מֵחֶמְלָה השליכה:
שַׁלְּחֶהָ: זה מֵאֵל תַּגְמוּל חסדה. —

תַּגְמוּל שָׁמַיִם: זאת זכרה: יש עין
רֹאָה, אזן שמעת; שֹׁפֵט צדק
משיב אל חיק אדם כגמול ידיהו.
שוא יִגְבַּר איש, לשוא יערים, להבל
על אחיו יתגבר, כל אנשי ארץ
לשוא יַעְקֹב: עצמה וגבורה שקר,
שקר חכמה, ערמה: זֶרַע אָוֶן,

עָמָל וְקֹצֶר; אַךְ לִצְדָקָה זֹרֵעַ,
ימצא חיים, שלום: אם יפל שבע,
יקום, ירום, יפרח וישגא כארז.
רעים אנשי עולתה,
פתאום יקום אידם, וכירק דשא
יִמָּלוּ, יִבֹּלוּן — זה יודאיזמוס.

האטיק.

לַנָּשִׁים, לַיְלָדִים, ולגויי קדם,
אנשי עיפתה, תורותיו נְכוֹנוּ;
וּבְדוֹר דֵּעָה אמנם מה זה יסכּנוּ?

היהודי.

הן זה דָּבָר דִּבַּרְתִּי,
כי ציוויליזציון אנשי דורנו
חציה טוב, חציה רע. מסיני באו
הלב הטוב, צדק, ישר וחסד
בין איש ואיש, בין גוי לגוי, עם עבד,
עם צר, ושבויי חרב,
עם ענוש ישב בּוֹר, אף עם בֶּן מות.
אך תִּגְבֹּרֶת עֵרֶב מחמד עינים
על הטוב, וּמֶלֶךְ שכל על הצדק,
וָחֵן על חסד, ומליצה על קשֶׁט;
הִתְחַכֵּם בשוא, התפאר בשקר;
אל חֲרָשֵׁי הענג
הַרְבּוֹת כבוד וָנֵדֶה;
וּבְזוֹת ישרי לבב, אף אנשי רוח,

חסר לבני דורם מַרְבִּים בַּסָּתֶר;
וּתְעוּת אחר הצֵּל, אחר המיון
כַּקטון כַּגדול, עשיר אֶביון:
אלה מִיָּוָן באו,
חרפת דורנו המה,
הַשְׁחָתָתֵנוּ הם, לא תפארתנו.

האטיק.

שֵׂכֶל מְלֶיךָ, אך אֵין לִי ללכת
שָׁרִים שָׁרוֹת לשמוע,
וּבְנוֹת מָחוֹל לראוֹת; כי זה הערב
בִּכּוּרֵיהֶם יִתֵּנוּ.
אלך, וביום אחר אשוב אליך.
שלום.

היהודי.

שלום אליך. —
יחיש אטיק לנסוע
לִגְדֹלוֹת וגבהוֹת;
שרים שרות לשמוע,
ובנות מחול לראוֹת.
את עֵרֶךְ אֹם וָאֹם
אָזַר מָתְנָיו לשקול:
הִפְנָה שִׁכְמוֹ פתאום
בגלל בִּכּוּרֵי קול.
הָעֶלֶם, הַיַּלְדָּה,
תשפט אזנו, עינו:

עַל חֵן הַמְרַקֵּדָה

יַשְׁמִיעַ את דינו.

בלבבו הנשגב

עָנְיִי, שִׁפְלִי יִבְזֶה —

לא אחמד, לא אֶעְגַּב

כל הכבוד הזה.

יִתְעַלֵּס, יִתְפַּנֵּק,

יתגאה, יתרומם;

שד שַׁעֲשׁוּעָיו יינק

גם לילה גם יומם.

שוא, שקר, רום עינים,

אליו מִבְטָח, מִסְעָד:

רַחֵם, וגמול שמים

יִשְׁעִי, גִילִי לָעַד.

מהם בושים חויתי

מִמַּעְיָנָם אכזב;

אך לא צדיק ראיתי

נִחָם, נכלם, נֶעְזָב.

